

Штайн У. Б.,

Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УТВОРЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ТЕРМІНУ “МЕНЕДЖМЕНТ” В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У статті розглядається тлумачення терміну “менеджмент” в англійській та українській мовах. Проведено порівняльний аналіз визначень з різних словників англійської та української мов, а також досліджень науковців. Це дало змогу дослідити етимологічне походження терміну та особливості його вживання в англійській та українській мовах.

Ключові слова: менеджмент, ринкові відносини, економіка, термін, етимологія.

The article deals with the explanation of the term “management” in the English and Ukrainian languages. The comparative analysis of the “management” definitions from different English and Ukrainian Dictionaries is made. The research of the Ukrainian linguists is also provided. This helped to discover the etymology and the usage area of the term “management” both in English and Ukrainian languages.

Key words: management, market relations, economics, term, etymology.

Мова як засіб комунікації має одну особливу здатність – реагувати на зміни у соціумі. Сучасний світ розвивається в епоху інновацій, тому цікавим є той факт, що лексичні значення слів також пристосовуються до цього процесу. Словники фіксують більше лексичних змін у політиці, мас-медіа та Інтернеті. На сучасному етапі інноваційні мовні процеси все частіше зустрічаються в сфері економіки, це пояснюється сучасними процесами глобалізації економічного життя [2, с. 39].

Першим хто зацікавився менеджментом як наукою був Фредерік Тейлор, а його книга “Принципи наукового управління” (1911 р.) стала основою теорії менеджменту. Багато інших економістів, такі як: А. Файоль, М. Вебер, А. Маслоу, Ф. Герцберг, соціолог Мейо, М. П. Фоллетт внесли свою частку в розвиток менеджменту. Однак батьком менеджменту вважають Петера Друкера.

Дати чітке пояснення терміну “менеджмент” робили спробу багато дослідників та науковців: М. Мексон, М. Альберт, Ф. Хедоурі, П. Друкер, Г. Таун, Х. Мюнсберг, Г. Кунц, С. О’Доннел, Б. Андрушків, О. Кузьмін, О. Терлецький, М Павлик, М. Драгоманов, С. Подолинський, І. Вернадський, М. Туган-Барановський, К. Воблій.

Метою нашого дослідження є опис та порівняння визначень терміну “менеджмент” на основі словникових статей англійської та української мов, а також досліджень українських науковців.

Це допоможе нам вирішити такі завдання: 1) порівняти тлумачення терміну “менеджмент”. 2) вивчити етимологію терміну “менеджмент” в українській мові.

Матеріалом дослідження послужила вибірка визначень терміну “менеджмент” з різних словників англійської та української мов. Загальна кількість опрацьованих словників становить 14 одиниць. Додатково використовувались підручники з основ менеджменту за редакцією Кравчука І. І. та Юргутіса І. А. [3, с. 8], Шегди А. В. [5, с. 31], Хміля Ф. І. [4, с. 3] та Гірняк О. М., Лазановського П. П. [1, с. 11], для того щоб глибше зрозуміти поняття менеджменту з точки зору мови економіки.

Актуальними сьогодні стають дослідження термінології в сфері економіки, адже відносини котрі сьогодні розвиваються між різними країнами спричиняють утворення нових термінів. Співпраця, спілкування та розвиток нових підприємств і організацій спричинили появу нових лексичних одиниць, які потребують лексичного позначення та вивчення.

Менеджмент як наука почав розвиватися лише у ХХ столітті, однак цікавим є той факт, що сам термін має набагато давнішу історію. Термін “менеджмент” в українській мові є запозиченим з англійської мови і походить від “to manage” – керувати, управляти, справлятися з певним видом діяльності. The Dictionary of Word Origins [12, с. 1628] припускає, що дане слово в англійську мову було запозичене ще з латинської мови і походить від “manus” (англ. hand), згодом в італійській мові воно утворило слово “maneggiare” (to handle – справлятися), а в іспанській мові вже означало “to control a horse” – “управляти конем”. Уже під впливом французької мови “menége” (horsemanship) перейшло в англійську мову. Найперше визначення звучало як “handling horses”. Своє більш сучасне тлумачення дане поняття отримало приблизно в 1600-х роках.

У сучасному Західному світі термін менеджмент вперше вжили американці, які вважають себе засновниками менеджменту як науки [4, с. 21] Можна сміло твердити, що термін менеджмент вже давно існує у англійській мові, проте з часом змінив своє визначення. Таке поняття як “менеджмент” зафіксоване ще в словнику Семюеля Джонсона у 1755 році [18]. Даний словник подає таке тлумачення: Management n. s. [management, French] 1. conduct; administration. 2. practice, translation; dealing, а також наводить низку прикладів, котрі свідчать, що дане поняття широко використовувалось в англійській мові. Також автор наводить тлумачення похідних слів: manage (v. a.), manageable (adj.), manageableness (n. s.), management (n. s.), manager (n. s.).

OED on Historical Principles [13, с. 1682] подає вже більш розгорнуте тлумачення терміну “менеджмент”. Даний словник ілюструє еволюцію значення, оскільки знаходимо пояснення терміну в різних галузях науки, медицини, економіки. Первісне значення набуває нового тлумачення. До кожного визначення автор подає низку прикладів.

Словник неологізмів [17, с. 159] подає нам словосполучення, що з’явилися у 60-80-х роках: *management buyout* та *man manager*.

Oxford Russian Dictionary [14, с. 971] презентує словосполучення *estate management*, *staff management*, наведені приклади можна віднести до однієї теми – економіки.

Thesaurus [16, с. 579] надає синоніми та синонімічні вирази, котрі стосуються менеджменту. Словник подає дієслова (*manage*, *direct*), іменники (*management*, *directorship*, *guide*, *governing body*, *council*, *British/ US administrative council*, *legislative body*, *British/ US government*, *director*, *leader manager*, *official*), прикметники (*managerial*, *parliamentary*). Вперше зустрічається прислівник (*managerially*).

Longman Dictionary of Contemporary English [19, с. 999] представляє основні визначення менеджменту: 1. Контроль, управління. 2. Керівництво. 3. Спосіб життя.

Мова завжди відображає зміни та інновації, що відбуваються в сучасному світі, ці зміни можна віднести до трьох груп: 1) утворення чи поява нових слів. 2) виникнення нового смислу існуючого слова, 3) зміна значення слова.

В даній статті ми намагаємося дослідити одну з цих груп. Поняття “менеджмент” з’явилося в українській мові порівняно недавно, оскільки, *Тлумачний словник-мінімум української мови* надає нам тільки визначення поняття “менеджер” [7, с. 238], а у *Словнику Української мови* в одинадцяти томах [10] поняття “менеджмент” взагалі відсутнє.

З розвитком ринкових відносин та появою України на міжнародному ринку виникла потреба створити, а в нашому випадку запозичити термін “менеджмент” для позначення певного виду економічного управління в умовах ринкових відносин. Якісні зміни, реформи, що відбуваються в економіці, та розвиток економічних відносин призводить до змін і доповнень у мові. Тому виникла необхідність вивчати та досліджувати нові терміни, що інтенсивно використовуються.

Те, що в українській мові термін “менеджмент” запозичений з англійської мови, можна пояснити тим, що сьогодні на світовому ринку економіки провідними є англійські компанії. Англійська мова є міжнародною та найпоширенішою в світі. Мовою бізнесу, переговорів та ділових паперів є також англійська. Термінологія мови бізнесу легко приживається в лексику навіть неспоріднених – слов’янських мов.

Поняття “менеджмент” є більш обґрунтованим і конкретизованим в наукових джерелах західних держав, однак різні літературні джерела трактують його неоднозначно. *Тлумачний словник української мови* за редакцією Д. Гринчишина [8, с. 140], а також *Тлумачний словник української мови* за редакцією Т. Ковальова, Л. Коврига [9, с. 314], та *Великий ТССУМ* [6, с. 518], трактує поняття менеджмент як: 1. Сукупність прин-

ципів, методів, засобів і форм управління, спрямованих на збільшення доходу; 2. Керівництво, організація виробництва.

Словник іншомовних слів подає нам вже більш докладне тлумачення, тут поняття “менеджмент” отримує нові визначення, такі як: 1. Керівництво підприємства, фірми. 2. Функції планування, контролю координації діяльності у межах організації і управління нею [11, с. 350].

Для того, щоб якісно організовувати та виконувати будь-яку роботу, потрібно знайти правильний підхід до справи. Кожна робота вимагає серйозного та відповідального ставлення. Успіх чи невдача в певному виді діяльності часто залежить від людей, які керують цим процесом. Менеджмент – це теорія і практика управління або фірмою, або персоналом у ринкових умовах [3, с. 3]. Хміль Ф. І. тлумачить менеджмент як “систему організації колективної праці, ефективного використання ресурсів, концентрації зусиль та безперервному підвищенні якості роботи персоналу підприємства” [4, с. 4]. Гірняк О. М. та Лазановський П. П. трактують менеджмент як особливий вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп у ефективну і продуктивну групу [1, с. 11]. Неможливо не погодитись з трактуванням Шегди А. В., котрий влучно зауважив, що поняття “менеджмент” має специфічно американську вимову і даний термін важко перекласти на будь-яку іншу мову [5, с. 31]. В англійських країнах поняття “менеджмент” має набагато ширше значення і використовується не лише як економічний термін, в українській мові існують такі концепти як: управління, керування, котрі можна вважати синонімічними за значенням та смисловим навантаженням з терміном “менеджмент” на лексичному рівні. Однак, у зв’язку зі зміною відносин між Україною та Європейськими державами, ми, паралельно, прагнемо максимально наблизитися до Європи. В цей час разом з економічним досвідом починаємо запозичувати і лексичні одиниці.

Можна зробити висновок, що в усіх українських словниках тлумачення “менеджменту” є подібними і визначення даного поняття перегукуються. В багатьох словниках таке поняття взагалі є відсутнім. Це може означати, що термін “менеджмент” є недослідженим і недостатньо вивченим. В українській мові термін “менеджмент” є запозиченим з англійської мови, але на відміну від англійської мови вживається лише в економічній термінології.

Література:

1. Гірняк О. М. Менеджмент: теоретичні основи і практикум: навч. посіб [для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Гірняк, П. П. Лазановський. – К.: Магнолія плюс, Л.: Новий світ – 2000, 2003. – 336 с.
2. Зацний Ю. Сучасний англійський світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Л.: ПАІС, 2007. – 228 с.

3. Кравчук І. І. Основи менеджменту: навч. посіб. / Кравчук І. І., Юргутіс І. А. – К.: Освіта, 1998. – 256 с.
 4. Хміль Ф. І. Менеджмент: підруч. Хміль Ф. І. – К.: Вища школа, 1995, 351 с.
 5. Шегда А. В. Основи менеджмента: учеб. пос. / Шегда А. В. – К.: Знання, КОО, 1998. – 512 с.
- Словники:
6. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ Перун, 2007. – 1736 с.
 7. Ващенко Л. О. Тлумачний словник-мінімум Української мови. [уклад. Л. О. Ващенко, О. М. Єфімов]. – 2-ге вид., перероб і доповн. – К.: Довіра, 2000. – 534 с.
 8. Гринчишин Д. Г. ТСУМ / [ред. Д. Г. Гринчишин]. – 3-тє вид., перероб і доповн. – К.: Освіта, 1999. – 302 с.
 9. Ковальова Т. В. Тлумачний словник української мови / [уклад. Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига]. – Х.: Синтекс, 2002. – 672с.
 10. Мандрик М. Л. Словник Української мови / [ред. М. Л. Мандрик]. – К.: Наукова думка, 1973, [11].
 11. Морозов С. М. Словник іншомовних слів. / [уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута]. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
 12. J. Ayto Dictionary of Word Origins / J. Ayto. – GB: Clays Ltd, 1990. – 638 p.
 13. L. Brown The Shorter Oxford English Dictionary on historical principles / L. Brown: in 2 vol – Oxford: Oxford University press, 1993. – 2672 p.
 14. P. Falla The Oxford Russian Dictionary / P. Falla, B. Unbegaun, M. Wheeler. – Oxford: Oxford University Press, 1997
 15. R. Fergusson Dictionary of foreign words and phrases / R. Fergusson. – Larousse: Chambers, 1995
 16. A. Fran Bloomsbury Thesaurus / A. Fran. – London: Bloomsbury Publishing Limited, 1997. – 1200 p.
 17. J. Green Dictionary of New Words. A dictionary of Neologisms since 1960. / J. Green. – London: Bloomsbury Publishing Limited, 1994.
 18. S. Johnson Dictionary of the English language: in which the Words are deduced from their originals and illustrated in their different significations by Examples from best witters to which are prefixed a history of the language, and an English Grammar S. Johnson: in 2 volumes. – London. W. Strochan, 1755
 19. D. Summers Longman Dictionary of Contemporary English / D. Summers. – Edinburg: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.